

Patsientide õigused ja kohustused

Marika Kabal
Eesti Patsientide Esindusühing
esindus@epey.ee
www.epey.ee

Sisukord

- Lühiülevaade patsiendi õigusi ja kohustusi reguleerivast seadusandlusest ja selle süsteemsetest puudustest;
- Kohustused;
- Õigus tervise kaitsele;
- Õigus enesemääramisele;
- Õigus privaatsusele;
- Õigus füüsilisele turvalisusele;
- Õigus inimvääriskusele;
- Õigus kaebuste esitamiseks

Seadusandlus patsiendiõiguse kaitseks

Eestis:

- EV Põhiseadus
- Võlaõigusseadus
- Ravikindlustuse seadus
- Isikuandmete kaitse seadus
- Psühhiaatrilise abi seadus
- Tervishoiuteenuste korraldamise seadus;
- Inimgeeniuringute seadus
- Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seadus
- Meditsiiniseadmete seadus
- Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus
- Rahvatervise seadus
- Raseduse katkestamise ja steriliseerimise seadus
- Vereseadus
- Eesti Haigekassa seadus
- Töötervishoiu ja tööühutuse seadus
- Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus
- Ravimiseadus
- Karistusseadustik, haldusmenetluse seadustik; tsiviilseadustiku üldosa seadus, tsiviilkohtumenetluse seadustik

- Jne.

- Eesti tervishoiukorralduse regulatsiooni tekkelugu vaadates torkab silma süsteemise lähenemise puudumihne. Pigem on tegemist vajadusest tingitud regulatsiooniga kui sihipärase meetodilise tegevusega regulatsiooni väljatöötamisel ja edasiarendamisel. Seega on tervishoiukooraldust ja tervishoiuteenuse osutajate õigusi kindlaksmääravad sätted laiali väga erinevates seadustes ja muudes õigusaktides. Seetõttu on regulatsioon laiali pillutatud mitmesse seadusesse, mis on täis vastuolusid. Eestis on vajalik tervishoiuvaldkonna regulatsiooni kodifitseerimine.

Kohustused (tasu maksmise kohustus)

- Patsiendi põhikohustus tervishoiulepingu alusel on tasu maksmise kohustus.

- VÕS §761, tervishoiuteenuse osutamise eest tuleb maksta kehtestatud, kokkulepitud või tavalist tasu, selle tasu puudumisel aga mõistlikku tasu.

Kohustused (teabe ja kaasabi andmise kohustus)

- Patsient peab kirjeldama arstile oma tervise probleemi ning vastama küsimustele, mis on vajalikud tervishoiuteenuse osutamiseks.

- VÕS § 764 patsient peab tervishoiuteenuse osutajale avaldama oma parema arusaama järgi kõik tervishoiuteenuse osutamiseks vajalikud asjaolud ja osutama kaasabi, mida tervishoiuteenuse osutaja lepingu täitmiseks vajab“

Õigus tervise kaitsele

- ❑ ***Igal inimesel on õigus saada terivshoiuteenuseid, mida tema tervis vajab.***
- ❑ ***Tervishoiuteenused peavad olema kättesaadavad kõigile, nii et kedagi rahaliste ressursside, elukoha, haiguse liigi ega aja tõttu teenuste kättesaadavuse osas ei diskrimineerita***

- **PS § 28** "igalühel on õigus tervise kaitsele."
- **VÕS § 762** "Tervishoiuteenus peab vastama vähemalt arstiteaduse tasemel teenuse osutamise ajal ja seda tuleb osutada tervishoiuteenuse osutajalt tavaliselt oodatava hoolega. Vajaduse korral peab tervishoiuteenuse osutaja suunama patsiendi eriarsti juurde või kaasama eriarsti."
- **TKS § 6 lg 1** "Igal EV territooriumil viibival inimesel on õigus saada vältimatut abi."
- **TKS § 16 lg 2** "Õigus saada kiirabi on igal EV territooriumil viibival isikul."
- **RAKS § 34** „Haigekassa osaleb haiguste ennetamise sihtotstarbeliste projektide rahastamises haigekassa eelarves selleks ette nähtud summade ulatuses ja kooskõlastatult Sotsiaalministeeriumiga.“

Õigus enesemääramisele sh. teabele

- ***Igal inimesel on õigus juurdepääsuks iga liiki teabele, mis puudutab tema tervislikku seisundit, temale osutatavaid tervishoiuteenuseid ja nende kasutamist ning kõigele, mida teaduslikud uurimused ja tehnoloogilised uuendused kasutada võimaldavad.***

- **Isikuandmete kaitse seadus § 19 lg 2** “Andmesubjektil on õigus saada isikuandmete töötlejalt enda kohta käivaid isikuandmeid. Isikuandmed väljastatakse võimaluse korral andmesubjekti soovitud viisil. Andmete väljastamise eest paber kandjal võib isikuandmete töötleja alates 21. leheküljest nõuda tasu kuni kolm krooni iga väljastatud lehekülje eest. Kui seadusega ei ole teabe väljastamise eest riigilõivu ette nähtud.”

Õigus enesemääramisele

sh. teadvale nõusolekule

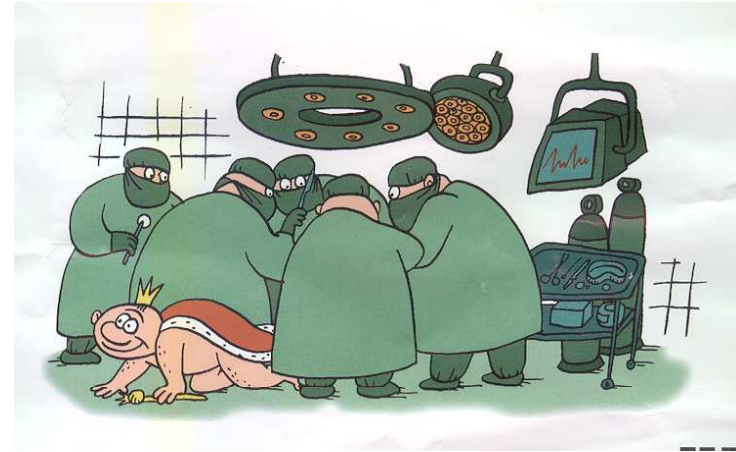
- ❑ **Igal inimesel on õigus juurdepääsuks kogu teabele, mis võiks võimaldada tema aktiivset osalemist oma tervist puudutavate otsuste vastuvõtmises.**
- ❑ **Niisugune teave on nõutav eeltingimus mis tahes protseduuri või ravimeetme teostamiseks, kaasa arvatud patsiendi osalemine teaduslikus uurimuses.**

- **Võlaõigusseadus § 766 lg 1** "Tervishoiuteenuse osutaja peab patsienti teavitama patsiendi läbivaatamise tulemustest ja tervise seisundist, võimalikest haigustest ning nende kulgemisest, pakutava tervishoiuteenuse olemusest ja otstarbest, selle osutamisega kaasnevatest ohtudest ja tagajärgedest ning teistest võimalikest ja vajalikest tervishoiuteenustest. Patsiendi soovil peab tervishoiuteenuse osutaja esitama nimetatud teabe kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis."

Õigus enesemääramisele sh. vabale valikule

- ***Igal inimesel on õigus valida vabalt erinevate raviprotseduuride ja raviasutuste seast endale meelepärane, toetudes asjakohasele ja küllaldasele teabele.***

- **NB !**
Haigekassa tasub kindlustatu tervishoiuteenuste eest ainult siis, kui raviasutusel on olemas leping haigekassaga.
- **Ravikindlustuse seadus (RAKS)**
§ 36 lg 2 haigekassa ei ole kohustatud sõlmima ravi rahastamise lepingut kõigi tervishoiuteenuse osutajatega.

Õigus privaatsusele ja konfidentsiaalsusele

Igal inimesel on õigus isikliku teabe konfidentsiaalsusele

- ❑ **teave tema tervisliku seisundi kohta;**
- ❑ **võimaliku diagnostika kohta, terapeutiliste protseduuride kohta;**

ja oma privaatsuse kaitsmisele:

- ❑ **diagnostiliste uuringute läbi viimisel;**
- ❑ **arsti visiitidel;**
- ❑ **üldistel meditsiinilistel ja kirurgilistel protseduuridel.**

- **Võlaõigusseadus**
- **§ 768 lg 1** "Tervishoiuteenuse osutaja ja tervishoiuteenuse osutamisel osalevad isikud peavad hoidma saladuses neile tervishoiuteenuse osutamisel või tööülesannete täitmisel tetavaks saanud andmeid patsientide isiku ja tema tervise seisundi kohta, samuti hoolitsema selle eest, et käesoleva seaduse § 769 nimetatud dokumentides sisalduvad andmed ei saaks teatavaks kõrvalistele isikutele, kui seaduses või kokkuleppel patsiendiga ei ole ette nähud teisiti.
- **§ 765** "Kõrvalise isiku juuresolek tervishoiuteenuse osutamisel on lubatud üksnes patisendi nõusolekul, välja arvatud juhul, kui tervishoiuteenuse osutamine kõrvalise isiku juuresolekuta ei ooe võimalik, patisendi nõusolekut ei ole võimalik küsida ja tervishoiuteenuse osutamata jätmine ohustaks oluliselt patisendi tervist.

Õigus füüsilisele turvalisusele

Igal inimesel on õigus:

- ❑ mitte saada kahjustatud tervishoiuteenuste halva funktsioneerimise ning meditsiinipraktika puudujääkide ja vigade tõttu,
- ❑ kõrgetele turvastandarditele vastavatele tervishoiuteenustele ja ravile.
- ❑ kõrge kvaliteediga tervishoiuteenustele täpsete standardite üksikasjaliku määratluse ja neist kinnipidamise alusel.
- ❑ uuenduslikele protseduuridele, sh diagnostilised protseduurid, vastavalt rahvusvahelistele standarditele ja sõltumatult majanduslikest või finantsilistest kaalutlustest.

- **Võlaõigusseadus**
- **§ 762** "Tervishoiuteenus peab vastama vähemalt arstiteaduse üldisele tasemele teenuse osutamise ajal ja seda tuleb osutada tervishoiuteenuse osutajalt tavaliselt oodatava hoolega. Vajaduse korral peab tervishoiuteenuse osutaja suunama patsiendi eriarsti juurde või kaasama eriarsti.
- **§ 763 lg 1** „Üldtunnustamata ennetus-, diagnostilist või ravimeetodit võib kasutada üksnes juhul, kui tavapärased meetodid lubavad väiksemat edu, patsienti on meetodi olemusest ja selle võimalikest tagajärgedest teavitatud ning patsient on andnud oma nõusoleku meetodi kasutamiseks.“

Õigus inimväärikusele, sh. valu ja kannatuste leevendamisele, individuaalsele kohtlemisele ning aja austamisele)

Igal inimesel on õigus:

- ❑ **vältida nii palju kannatusi ja valu kui võimalik oma haiguse igas staadiumis;**
- ❑ **niisugustele diagnostilistele või terapeutilistele programmidele, mis on võimalikult suurel määral koostatud tema isiklike vajaduste alusel;**
- ❑ **saada vajalikku ravi kiiresti ja eelnevalt määratud ajavahemiku jooksul. See õigus rakendub ravi igas staadiumis.**

- **PS § 18**, kedagi ei tohi piinata, julmalt või väärikut alandavalt kohelda ega karistada
- **Euroopa Liidu Põhiõiguste Harta Artikkel 1** Inimväärikus on puutumatu. Seda tuleb austada ja kaitsta.

Õigus kaebuste esitamiseks

(sh. õigus esitada kaebusi, nende sõltumatule hinnangule ning kompensatsioonile tekitatud kahju puhul)

Õigus kaebuste esitamiseks

Õigus kaebuste esitamiseks

- ***Igal inimesel on õigus esitada kaebusi alati, kui ta on kahju kannatanud, ja õigus saada kaebusele vastus või muud laadi tagasiside.***
- Tervishoiuasutused peaksid selle õiguse rakendamise tagama, varustades patsiente (kolmandate poolte abiga) teabega nende õiguste kohta, võimaldades neil ära tunda väärkohtlemist ja vormistada oma kaebusi. Kaebusele peab fikseeritud ajavahemiku kestel järgnema ammendav kirjalik vastus tervishoiusüsteemi ametiisikutelt.
- Kaebused tuleb esitada standardse protseduuri järgi; nende esitamist peavad hõlbustama sõltumatud organid ja/või kodanike organisatsioonid ning need ei tohi takistada patsientide õigust otsida juriidilist abi või alternatiivseid lahendusi.

Õigus kompensatsioonile

- ***Igal inimesel on õigus saada kompensatsiooni mõistlikult lühikese ajavahemiku jooksul iga kord, kui ta on kannatanud tervishoiuasutuse raviprotsessi tõttu füüsilist või moraalsel ja psühholoogilist kahju.***
- Tervishoiuasutus peab tagama kompensatsiooni mis tahes raskusastmega kahjude ja nende põhjuste eest (alates ülemäärasest ooteajast kuni puudujääkideni meditsiinitoimingutes), isegi kui vastutuspiiri ei ole võimalik täies mahus määratleda.

EV Põhiseadus

- **§ 13** “Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele.”
- **§ 14** “Õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohtustus.”
- **§ 15** “Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toiminguga põhiseaduse vastaseks tunnistamist.”

Suur tänu kannatlikkuse eest!

Võtke vastutus oma tervise eest !

